

DE REFORMATIE

Dr A. Kuyper Herdenkingsnummer

29 OCTOBER 1937

VIERDE BLAD

Het Schriftbewijs van Dr A. Kuyper.

De Calvinistische theologie beroept zich altijd op de Heilige Schrift. Zij verklaart zich gebonden aan de Heilige Schrift als bron van haar geloovig denken. Zij ziet alle kennis van God, van den kosmos, van den mensch haar alleen toekomen uit de Heilige Schrift. En dus is voor haar de exegese van de Heilige Schrift en de geloovige verwerking en indiening van hetgeen door die exegese verworven werd, een levensbelang.

Een nauwgezette, regelmatige toetsing van de Schriftgegevens zal den doorslag moeten geven bij de waardebeoordeling van allen arbeid die op haar terrein wordt gepresteerd.

Zoo zou het zeker de moeite loonen om 't gansche levenswerk van Dr A. Kuyper kritisch te toetsen naar zijn verwerking van de Schriftgegevens. Eerst dan moet het mogelijk geacht worden een enigszins diepgaand oordeel te vellen over hetgeen hij in de ontwikkeling van zijn gedachten aan ons volk geschonken heeft.

En nu valt niet te ontkennen, dat er in onze dagen hier en daar een ander geluid gehoord wordt over verschillende onderwerpen dan hij ons heeft doen hooren.

Naar mijn meening moet dat in de eerste plaats worden toegeschreven aan de resultaten van de exegese, zooals die in de laatste jaren onder ons bekend zijn geworden. Stond de exegese der Heilige Schrift in de dagen van Dr A. Kuyper nog vrijwel aan het begin van haar werkzaamheid, nu bezitten wij tal van exegetische werken, die met eere mogen worden genoemd en is betrouwbare voorlichting geleverd, waar allen, die bezig zijn in de geloovige verwerking van de Schriftgegevens, zich veilig aan kunnen toebetrouwen. Wanneer wij dus een rechtvaardig oordeel willen vellen over hetgeen Dr A. Kuyper ons geeft op grond van zijn Schriftgegevens, hebben wij daar bijzonder op te letten en als wij dat doen, zal onze waardeering voor hetgeen hij ons geboden heeft, eerder toe- dan afnemen. Wie dat niet laat gelden, maakt zich schuldig aan een ontkenning van de leiding Gods in de geschiedenis Zijner kerk en snijdt zich den weg af tot verderen uitbouw van het levenswerk van Kuyper. Kuyper toch heeft nimmer mee willen doen aan een eenvoudige herhaling van hetgeen vorige geslachten ons boden.

Talrijk zijn de uitdrukkingen die hij gebruikt om zijn streven tot vernieuwing en verder brengen van het Gereformeerde denken het volk te doen verstaan.

En hij schroomt niet, om als het z.i. noodig is, een eeuwen lang gegeven exegese aan te vallen en daarvoor in de plaats de zijne te stellen. Hij toont zich voortdurend een onafhankelijk werker zowel in de exegese als in de verwerking van zijn Schriftgegevens. Terwijl het materiaal dat hem ten dienste stond zooveel te wenschen overliet, weet hij telkens over de moeilijkheden heen te komen en zijn gegevens zoo te schikken en te richten dat nieuwe opbouw mogelijk is. Een meer diepgaande studie en meer vergelijkend onderzoek zou dat ongetwijfeld nog helderder aan kunnen toonen.

Als Dr Kuyper meermalen een aantal teksten weet te gebruiken in verschillend verband, zijn wij soms geneigd te zeggen: het kan zoo niet zijn, terwijl een daarna volgende onderzoek duidelijk aantoonde dat er volkomen terecht beroep werd gedaan op deze Schriftplaatsen.

Daarmede wil nu niet gezegd zijn, dat alle gebruikte teksten ook inderdaad bewijs zijn voor hetgeen bewezen moet worden.

Deze eisch is nu eenmaal aan niemand te stellen en in het bijzonder bij de exegese zullen wij altijd ruimte moeten laten voor de libertas prophetandi.

Er is bij Kuyper welhaast niet één manier te noemen waarop hij het Schriftbewijs niet heeft gehanteerd. Toch meen ik wel te mogen zeggen, dat hij de Schrift meest illustratief heeft gebruikt. In het bijzonder komt dit Schriftgebruik voor in die gedeelten van zijn werk die verschenen zijn als artikelen in „De Heraut”. Deze artikelen moesten noodwendig populair worden gehouden en droegen een tekst als opschrift.

Deze teksten zijn in het algemeen met grootte zorg gekozen; duidelijk blijkt dat deze keuze bedoelt den lezer in zijn gedachten aan te grijpen, gevangen te nemen en heen te leiden naar hetgeen hij wil bespreken; zoo suggestief werkt deze bovenstelling dat, wanneer het opschrift en het verhandelde gedeelte niet met elkander klopt, ge teleurgesteld zijt en het moet wel zoo zijn, dat de tekst gekozen is nadat het artikel geschreven is.

Ter illustratie wijs ik op het prachtige gedeelte in de „Gemeene Gratie”, tweede druk, deel twee, pag. 109 tot 117, over het verband van praedestinatie en schepping.

Het opschrift is daar blijkbaar gekozen om uit te laten komen de eenheid van schepping en herschepping in haren wortel Christus. Daarbij wordt verwerkt Coll. 1:16-20.

Wanneer hij nu in dit gedeelte ingaat tegen de individualistische gedachte van de voorverordening, die zich bij voorkeur beroept op Zach. 3:2, geeft hij van dezen tekst een zeer eigenaardige exegese. Hij maakt onderscheid tusschen vuurbrand en brandhout, om deze opvatting te bestrijden. Een brandhout is bestemd voor het vuur, een vuurbrand is een stuk hout, dat bij ongeluk in het vuur is geraakt.

Eenvoudiger is de exegese van J. Ridderbos: Jozua de Hoogepriester is in ballingschap, de hoop van het priesterschap bijna vergaan en nu komt in diens terugkeer de verkiezende verbondsliefde des Heeren tot Zijn volk uit.

Zoo wordt ook veel sterker de hier voorop staande gedachte, dat het menschelijk geslacht als zoodanig wordt gered, bevestigd.

Toch is het al bijzonder dat Kuyper getracht heeft het beroep op dezen tekst te ontzenuwen, om de eenheid van het herboren geslacht in Christus te vatten.

In zijn meditaties volgt hij meermalen een anderen weg. Niet de geheele tekst wordt behandeld. Ook niet het verband, waarin de tekst voorkomt, bepaalt de behandeling, doch de gedachte die een bepaald woord in den tekst opwekt, verkrijgt een breedere uitwerking.

Bijvoorbeeld de meditatie over Jes. 66:2, opgenomen in „Honing uit den rotssteen”. Het woord „beven” bepaalt hier den ganschen gedachtengang. Ook bij Jer. 24:42 „twee vijgenkorven” wordt aanleiding om te spreken over den z.g. derden vijgenkorf, waarbij hij zeer scherp ingaat tegen de menschen die zichzelf en anderen willen keuren naar hetgeen zij zien, in zichzelf waarnemen van het nieuwe leven. En nu stelt hij daar naast, dat deze derde vijgenkorf niet bestaat, maar dat de rechte weg is: gelooven wat God doet, voor U doet, met U doet, aan U doet.

Op grond van hetgeen God ons zegt, dat wij in Christus Jezus zijn, gelooven, en dan komt de vrucht.

Nog een voorbeeld uit dienzelfden bundel: Ps. 25:12: „Wie is de man die den Heere vreest”. Daar wordt het al bepaald door vreeze Gods. Die vreeze Gods komt te staan tegenover den zoogenaamden levensernst, waarmee men in orthodoxe kringen tot nadenken over zijn „toestand” komt. Deze behandeling kenmerkt schier elke meditatie en is des te merkwaardiger, daar Kuyper toch een groote tegenstander was van elken motto-arbeid. Daarom geloof ik niet, dat wij hierbij moeten denken aan een motto. Eerder ben ik tot de overtuiging gekomen: Hier spreekt iemand die zich bewust is van den geweldigen rijkdom der Heilige Schrift en verstaat, dat uit denzelfden tekst niet altijd gelijke gedachten behoeven uitgewerkt te worden. Het moet inderdaad mogelijk zijn om mediteerend zoo te spreken over en uit het Woord Gods. Het is zijn bedoeling niet om te bewijzen, maar naar zijn eigen woord: „het hart van het volk des Heeren te troosten en blijmoedig te stemmen.

Tenslotte kom ik tot het werk, waarin hij voornamelijk de Schriftgegevens verwerkt, om hetgeen hij zegt te bewijzen. En het is met eenigen schroom, omdat zijn dogmatiek opgeteekend is door zijn studenten. Ook hier heeft het mij getroffen, hoe het Schriftbewijs in groote lijnen weer illustratief te noemen is en tevens dat andere element uit zijn meditaties naar voren komt.

De tekst wordt meestal geciteerd in de grondtaal. Daarna wordt de stam van het woord, waar het om te doen is, nagegaan in zijn verschillende beteekenissen. Of dit etymologisch werk altijd wetenschappelijk verantwoord mag heeten, laat ik gaarne over aan de beoordeeling van de vakgeleerden.

Als illustratie noem ik in het begin van de locus de ecclesia, de uitvoerige behandeling over de woorden kerk en gemeente; in de locus de consumm. saeculi de bewerking van de namen waarmede de parousie in de Heilige Schrift wordt aangegeven; in de locus de Deo het Schriftgebruik der woorden Praedestinatie, electie reprobatio. Daarna worden de verschillende gedachten, die op deze wijze zijn verkregen, nader onderzocht en uitgewerkt. Dan blijkt het bij nauwgezet onderzoek, hoe juist de keuze van die woorden het gansche beoogt bevestigt en levendigheid geeft aan zijn beweringen.

Het licht, dat zoo wordt opgevangen, doet de gereformeerde waarheid vaak verrassend in haar schoonheid voor U staan.

In dit verband mag ik wel wijzen op de zeer oriënteerende uitwerking van Matth. 18:13 en overeenkomende plaatsen in de „Enc. der H. Godgeleerdheid”, derde deel, pag. 473, verbonden met de „Locus de eccl.” pag. 143 volgende, over de macht en de werking van het ambt. Een tekst die heel vaak onder ons wordt misverstaan, maar Kuyper toont op meesterlijke wijze aan, dat de protestas magistralis volkomen verbonden blijft en ondergeschikt aan de macht van Christus en Zijn Apostelen. Hij noemt deze verbinding zelfs een unio mystica, die deze macht in haar werking bindt en afsnijdt.

In het begin van de „Locus de Christo par prima” treft de exegese van 1 Corinthe 12:12 en overeenstemmende plaatsen die hij in dit verband aanhaalt, om te bewijzen, dat de kinderen des Verbonds gezien moeten worden als het geestelijk zaad van Christus en in die kwaliteit den doop hebben te ontvangen.

Nog tal van citaten zouden kunnen worden gegeven om hetgeen ik tot nu toe heb aangetoond, te bewijzen. Maar ik ben van meening, dat een artikel in een jubileumnummer niet anders mag doen dan de belangstelling van den lezer wekken, zoodat hij zelf tot de bestudeering van Kuypers werk overgaat.

Resumeerende besluit ik, dat het Schriftbewijs overal bedoelt op de zaken in te gaan en de gedachten der Heilige Schrift omlijnd voor oogen te stellen. Er is niet een ontwijken van de moeilijkheden, eenzijdig doorspreken op enkele teksten, doch Kuyper tracht telkens weer de Schriftgedachten zoo te laten getuigen, dat de lezer buigt voor 't heilig recht van het Woord Gods.

Hierin is hij ons een lichtend voorbeeld, vooral in onze dagen, om telkens terug te keeren tot de Schrift en hetgeen wij beweren niet te laten rusten op een vernuftige redeneering, maar inderdaad te trachten vasten grond te hebben in hetgeen de Heere ons heeft geopenbaard.

Veilig mogen wij zeggen, dat het Schriftbewijs bij Kuyper niet ontbreekt. We mogen het misschien niet altijd met zijn exegese eens zijn, noch met zijn verwerking, toch zullen wij goed doen om eerst na zeer nauwkeurige toetsing zijn exegese los te laten. Want het geheel van zijn beschouwingen hangt zeer nauw samen met zijn verwerking van de Heilige Schrift. In zijn werken komt naar voren een geweldige beheersing van de Heilige Schrift, een diep indringende kennis, zoowel van haar geheel, als van haar onderdeelen. Ook zijn Schriftbewijs doet ons hem kennen als een man van uitzonderlijke geleerdheid, machtige gedachten en bijzonder fijn aanvoelen hoe de gansche Schrift haar eenheid vindt in Christus Jezus.

L.

C. B.

„V. U.-plan 1937.”

Want dit weet Gij, op verre na zijn we er nog niet. Het getal hoogleeraren moet nog minstens verdriedubbeld. Verdriedubbelen nog moet zich dus óók de spankracht van Uw Heide en toewijding, — of... wat deze school naar haar bestek moet worden, wordt ze nooit. En toch, dat ze volbouwd zal worden, ja, dat durven we hopen, hoe stout U ook die hope schijnt. Om wat we reeds aanschouwden. De kostelijke trouw, waarmee reeds zoo menig broeder ons verraste. Niet het minst om het enthousiasme voor deze heilige zaak, dat ik soms zag schitteren in het vrouwenoog.

Dr A. KUYPER,

Sovereiniteit in eigen kring. Rede ter
inwijding van de Vrije Universiteit
1880, pag. 43.